

Samen inzetten op het voorkomen van schuldproblemen

Preventie en vroege signalering van
schuldproblemen

10 september 2013

Preventie en vroege signalering van schuldproblemen

Inleiding

De laatste jaren hebben steeds meer huishoudens te kampen met financiële problemen. Door de economische crisis neemt de koopkracht van huishoudens al vier jaar (fors) af. De werkloosheid loopt op, de eigen bijdrages nemen toe en er is sprake van een hoge inflatie. Volgens het Nibud heeft 40% van de huishoudens te weinig buffer om een financiële tegenvaller op te vangen en betaalt zeker een kwart van de huishoudens rekeningen wel eens te laat. Volgens recente cijfers zou al één op de zes huishoudens te maken hebben met schulden of het risico lopen daarin terecht te komen. Daarnaast is er een groep mensen die al zou diep in de problemen zit dat zij hun verplichtingen helemaal niet meer na kunnen komen. Het beroep op schuldhulpverlening neemt dan ook al enkele jaren toe. Kortom: de schuldproblemen in Nederland nemen toe.

Dit is niet alleen een probleem voor de huishoudens zelf. Het is ook een probleem voor:

- De schuldeisers (bijvoorbeeld zorgverzekeraars, woningbouwcoöperaties, energiebedrijven); zij lopen inkomsten mis.
- Maatschappelijke instellingen (verslavingszorg, maatschappelijk werk); psychosociale hulpverlening is minder effectief als mensen bijkomende (geld)zorgen hebben.
- De gemeente die de taak heeft schuldhulpverlening aan te bieden. Immers, aan een schuldhulpverleningstraject zijn kosten verbonden die beslag leggen op de collectieve middelen.

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) van 1 juli 2012 bepaalt dat gemeenten via een integrale aanpak de wettelijke taak hebben om schuldenproblematiek via een integrale aanpak op te lossen én te voorkomen. Daarbij is de gemeente de regisseur van het beleid en bepaalt zij met de ketenpartners wie welke rol heeft in de uitvoering¹.

Hierbij spelen de vragen: welke maatregelen willen en kunnen de gemeente en ketenpartners treffen en hoe ver willen, kunnen en mogen zij hierin gaan? Als het gaat om preventief beleid speelt namelijk de privacy van de huishoudens mee. Wethouder Koster wil via een interactieve avond dit vraagstuk bespreken en voorleggen aan de raadsleden en ketenpartners. Deze notitie dient als voorbereiding op deze avond.

Preventiebeleid is nodig, aangezien de schuldproblemen – mede als gevolg van de crisis – toenemen. Het hebben van schulden op zich is geen maatschappelijk probleem, zolang huishoudens maar in staat zijn om deze af te lossen. Echter, de laatste jaren neemt de schuldenproblematiek toe. Steeds meer mensen zijn niet meer in staat om hun schulden af te lossen.

Ook in Woerden vindt een groter beroep op de schuldhulpverlening plaats. Weliswaar is dit iets later op gang gekomen, maar inmiddels is ook hier de trend aanwijsbaar. In 2012 leidde dit tot een significante groei van aanvragen schuldhulpverlening. Om die grotere toestroom te kunnen verwerken heeft Woerden de zeilen bijgezet, o.a. de formatie uitgebreid. Sinds vorig jaar werkt Woerden ook met de hulp van vrijwilligers die ondersteuning bieden tijdens de aanvraag en daarna als het traject loopt. Maar een goede curatieve schuldhulpverlening (i.e. schuldproblemen oplossen) is, hoe nodig ook, niet de enige opgave voor de gemeente. Als we geen werk maken van preventie (i.e. schuldproblemen voorkomen), lopen we het risico te dweilen met de kraan open.

Landelijk krijgt preventie van schuldproblemen steeds meer aandacht. Staatssecretaris Jetta Kleinsma stelt in haar brief van 3 juli 2013 dat er meer nadruk moet komen te liggen op preventie en vroege signalering van schulden en dat de rol van gemeenten hierbij verstrekt moet worden. Zij benadrukt daarbij het belang van samenwerking met maatschappelijke organisaties en private partijen. Ondanks de bezuinigingsopgave stelt de regering extra middelen beschikbaar voor de bestrijding van armoede en schulden.

Ook het artikel 213a-onderzoek dat in Woerden in 2012 is uitgevoerd geeft als één van de adviezen om samen met de ketenpartners steviger in te zetten op preventie. Naar aanleiding van de aanbieding van dit onderzoeksrapport heeft wethouder Koster toegezegd de raad mee te nemen in de gedachtevorming over het op te stellen preventiebeleid.

¹ Rapport: Preventie: voorkomen is beter dan genezen; op weg naar effectieve schuldhulp van de Hogeschool Utrecht en Amsterdam, oktober 2012.

Preventie en vroege signalering van schuldproblemen

Wat is schuldpreventie?

Gezond financieel gedrag van huishoudens voorkomt financiële problemen. Maar wat houdt dit in, hoe bevordert je dat gedrag? Dat gebeurt onder andere door schuldpreventie.

De definitie van schuldpreventie² is:

Schuldpreventie is een mix van maatregelen, activiteiten en voorzieningen, die er op gericht is dat mensen financieel vaardig worden en zich zo gedragen, dat zij hun financiën op orde houden.

Het doel van schuldpreventie³ is:

Het doel van schuldpreventie is om financiële problemen te voorkomen en daarmee ook te voorkomen dat er belemmeringen voor maatschappelijk participatie en/of maatschappelijke kosten ontstaan.

Dit doel sluit aan bij het collegeprogramma van Woerden 2010-2014: “iedereen doet mee”, en “sterke samenleving”.

Er zijn verschillende vormen van preventie. Zo bestaat er materiële schuldpreventie: dit zijn maatregelen en voorzieningen die er aan bijdragen dat mensen over voldoende inkomen beschikken om invulling te geven aan gezond financieel gedrag. Denk hierbij bijvoorbeeld aan uitkeringen en minimaregelingen. Daarnaast is er immateriële schuldpreventie: dit zijn alle interventies die gericht zijn op gedragsbeïnvloeding.

Daarnaast is preventie te onderscheiden wat betreft de fase waarin er sprake is van ingrijpen op een – mogelijke – schuldenproblematiek.

- *Primaire preventie* is het voorkomen dat inwoners schulden maken, met name door ze te leren bewust om te gaan met financiële verplichtingen.
- *Secundaire preventie* is het vroegtijdig onderkennen, opsporen en oplossen van financiële problemen.
- Het voorkomen van terugval (recidive) nadat schuldproblemen zijn opgelost, is in feite ook een vorm van preventie: *tertiaire preventie*, ook wel nazorg genoemd.

Schuldpreventie: wat er al gebeurt.

Hieronder volgt een beknopte opsomming van wat er momenteel gebeurt op het gebied van schuldpreventie. De opsomming volgt de indeling vorm / fase die hierboven besproken is.

Materiële schuldpreventie

Maatregelen en voorzieningen die er aan bijdragen dat mensen over voldoende inkomen beschikken om invulling te geven aan gezond financieel gedrag.

Primair inkomen

Inkomen komt primair voort uit werk. Mensen zijn hierbij afhankelijk van de arbeidsmarkt: de banen die daadwerkelijk beschikbaar zijn en door werkgevers gecreëerd worden. De landelijke overheid probeert hier invloed op uit te oefenen via haar arbeidsmarktbeleid. De gemeente Woerden beschikt niet over een economisch beleidsmedewerker c.q. arbeidsmarktbeleid om hier lokaal nog meer invloed op uit te oefenen.

Secundair inkomen

Inkomensuitkeringen zijn een vorm van secundair inkomen. Deze worden hier onderverdeeld naar wie de uitkering verstrekt:

² Definitie uit SchuldPreventiewijzer 2011

³ Definitie uit SchuldPreventiewijzer 2011

Preventie en vroege signalering van schuldproblemen

- Landelijke overheid: algemene uitkeringen zoals de AOW en de AWN.
- UWV: Wajong, Wia en WW.
- Gemeente Woerden: Wwb. De gemeente Woerden begeleidt mensen in de Wwb in hun (reïntegratie-)traject naar werk.

Tertiair inkomen

Aanvullende inkomensvoorzieningen zijn een vorm van tertiair inkomen. Deze worden door diverse partijen aangeboden. Denk hierbij aan pensioenen, landelijke inkomensvoorzieningen, de kinderslag etc. De gemeente Woerden voert een aantal minimaregelingen uit, mede in het kader van armoedebestrijding. Niet iedere burger is van het bestaan van deze regelingen op de hoogte. Daarom verspreidt de gemeente informatie over deze regelingen onder de lokale organisaties. In 2012 heeft 69% van de potentiële doelgroep gebruik gemaakt van één of meer van de gemeentelijke regelingen. Dit is al een verdienstelijk bereik. De vraag is hoe dit bereik nog verder verhoogd kan worden.

Immateriële schuldpreventie

Dit zijn alle interventies die plaatsvinden en gericht zijn op gedragsbeïnvloeding.

Primaire preventie

Bij primaire preventie - oftewel ingrijpen voordat er schuldproblemen ontstaan - gaat het om gedragsbeïnvloeding van mensen. Via maatregelen wordt geprobeerd te bevorderen dat mensen een gezond huishoudboekje houden. We noemen dit financiële fitheid. De gemeente Woerden heeft de ervaring dat het moeilijk is om met preventie in de vorm van informatie binnen te komen bij doelgroepen. Scholen houden bijvoorbeeld boot af. Ook het bereiken van individuele inwoners/gezinnen voordat problemen zijn geëscaleerd blijkt lastig.

De algemene indruk is dat de mensen waarvan professionele hulpverleners menen dat ze in de problemen zitten of in de risicozone, dit zelf vaak niet zo ervaren. Ze denken te lang : ik los het nog wel op. Men is dan in feite nog niet ontvankelijk voor hulp, soms zelfs niet voor advies. Deze ervaringen nopen ons het anders aan te pakken. Bij het zoeken naar een andere aanpak voor Woerden is gekeken diverse aspecten. Daarover later meer.

Secundaire preventie

Op het gebied van secundaire preventie zoals het vroegtijdig onderkennen, opsporen en oplossen van financiële problemen gebeurt het volgende.

Casusoverleg Zorg en Overlast

In Woerden wordt al jaren samengewerkt in het casusoverleg 'Zorg en Overlast' waarin verschillende instanties casussen bespreken rond gezinnen waar problemen zich opstapelen. Gekeken wordt welke instanties het gezin kennen en wie het beste 'de lead kan nemen'.

WoerdenWijzer

Daarnaast is Woerden inmiddels gestart met WoerdenWijzer waar sociaal makelaars de regierol oppakken bij gezinnen met meervoudige problematiek. Dit betreft dus gevallen waar het water mensen al tot de lippen is gestegen.

Samenwerking met en activiteiten van ketenpartners

Omdat het ontstaan van schulden verschillende en vaak ook meerdere oorzaken heeft en schuldproblemen vaak samengaan met andere (psycho-sociale) problemen, zijn bij gezinnen met schulden of financiële problemen vaak ook verschillende instanties betrokken. Dat zijn onze partners als het gaat om de aanpak van de problemen. Ook voor het vormgeven van preventie is samenwerking met deze ketenpartners van groot belang.

Preventie en vroege signalering van schuldproblemen

We onderscheiden deze ketenpartners in organisaties die schuldeiser zijn en organisaties die inwoners hulp en ondersteuning kunnen bieden. Schuldeisers zijn bijvoorbeeld de woningcorporatie, energiebedrijven, Vgz als aanbieder van de collectieve zorgverzekering voor minima, de gemeente zelf (gemeentebelasting, sociale zaken in geval van terugvordering), maar ook scholen, (sport)verenigingen, muziekschool, volksuniversiteit, kinderopvangorganisaties. Ondersteuners waar we al mee samenwerken zijn Welzijn Woerden, RAWB, Careyn, Kwintes, Altrecht, Diaconieën, Vluchtelingenwerk en Voedselbank.

De gemeente Woerden heeft er voor gekozen om eerst in gesprek te gaan met de groep ondersteuners, aangevuld met de woningcoöperatie GroenWest. Er is geïnventariseerd hoe deze instanties schuldproblemen signaleren, welke hulp ze bieden en welke extra mogelijkheden zij zien. Uit de inventarisatie komt naar voren dat inwoners rechtsreeks contact zoeken maar vaak ook via verwijzing bij de instanties terecht komen. De instanties in Woerden kennen elkaar dus en weten elkaar te vinden. Het gezamenlijke aanbod bestaat uit spreekuren, *outreaching* hulp (eropaf!), budgetcursussen, hulp bij administratie, ondersteuning bij schulden en/of beroep op schuldhulpverlening. De ideeën over wat er nog meer zou moeten komen zijn divers. Zo wordt o.a. gemeld dat men signalen over financiële problemen nog eerder zou willen vernemen. Hoe dit gerealiseerd kan worden is nog niet duidelijk.

Daarnaast is momenteel niet duidelijk of door de inzet van al deze ondersteuners hiermee de gehele doelgroep bereikt wordt of dat er wellicht sprake is van elkaar overlappende zorg. Dit laatste betekent dat mensen vanuit meerder instanties ondersteuning krijgen bij hun schuldproblemen.

Schulphulpverlening

De gemeente Woerden voert de schuldhulpverlening zelf uit. Op dit moment zitten 210 mensen in een traject. In het jaar 2012 waren er 124 nieuwe aanmeldingen. In 2013 zijn dat er, met nog vier maanden te gaan in dit jaar, tot nu toe 68. Dit betekent niet dat er niet meer huishoudens in Woerden zijn met vergaande schuldproblemen. Aanmelding bij SHV gebeurt namelijk op vrijwillige basis.

Tertiaire preventie

De gemeente Woerden voert de schuldhulpverlening zelf uit. Uit het art. 213a onderzoek is gebleken dat de aanpak die Woerden volgt en waarbij nazorg een belangrijk onderdeel van uitmaakt vruchten afwerpt: de terugval (recidive) van cliënten is in Woerden lager dan in andere gemeenten.

Andere aanpak

Uit voorafgaande is af te leiden dat primaire preventie via het verstrekken van informatie moeizaam verloopt. Tevens is geconstateerd dat bepaalde mensen nog niet ontvankelijk zijn voor hulp, ook als professionals de problemen al zien aankomen. Ook is gebleken dat vele ketenpartners ondersteuning aanbieden, maar dat niet duidelijk is of daarmee de gehele doelgroep bereikt wordt. Ook zouden deze partners nog vroeger in het traject schuldproblemen willen signaleren, maar hoe kan dit aangepakt worden?

Om deze vraag te beantwoorden is er een kort onderzoek gedaan naar preventieprojecten elders. Ook is er een gesprek geweest met een deskundige op dit gebied. Het eerder genoemde overleg met ketenpartners maakte hier ook onderdeel van uit.

Voorbeelden van preventieprojecten en de situatie in Woerden

Op de website "Op weg naar effectieve schuldhulpverlening" staan voorbeelden van preventieprojecten in andere gemeenten. In de meeste gaat het om een *samenwerking met lokale woningcorporaties* die vooral gericht is op het voorkomen van huisuitzetting. In Amsterdam zijn ook pilots uitgevoerd waarin werd samengewerkt met een zorgverzekeraar en een energiebedrijf. Verder zijn er voorbeelden van gemeenten die *huisbezoeken* inzetten die met name gericht zijn op het tegengaan van niet-gebruik van voorzieningen, vaak gericht op een bepaalde buurt of doelgroep (zoals ouderen).

Preventie en vroege signalering van schuldproblemen

Verder zijn er voorbeelden van *convenanten met belangrijke schuldeisers*, zoals er één is tussen de samenwerkende energiebedrijven en de NVVK. Eén voorbeeld is een vreemde eend in de bijt en betreft een project in Roermond waar een *meldpunt* is opgericht waar anoniem situaties van armoede gemeld kunnen worden. Deze voorbeelden staan hieronder kort uitgewerkt.

Samenwerking met woningcorporaties

Bij dit soort projecten worden huurders met betalingsachterstanden door de corporatie aangemeld bij maatschappelijk werk of een andere hulpinstantie. Vervolgens vindt een gesprek plaats met de betreffende klant. Bij grotere betalingsachterstanden kan het aanbod minder vrijblijvend worden ingezet (meedoen of incassobureau).

In Woerden is maar één corporatie actief (GroenWest), deze zet sterk in op het voorkomen van huisuitzettingen en onderhoudt contact met maatschappelijk werk en welzijnswerk. De gemeente ontvangt hiervan geen melding. Het is momenteel niet duidelijk of dit zou mogen in verband met de privacywetgeving.

Huisbezoeken

Er zijn gemeenten waar speciale huisbezoekprojecten succesvol zijn om niet-gebruik van regelingen tegen te gaan. Het is natuurlijk ook mogelijk om instanties die toch al bij mensen thuis komen te betrekken in een project.

In Woerden valt te denken aan Careyn en Kwintes. In Woerden is tot nu toe geen gebruik gemaakt van gereguleerde huisbezoeken. Wel verspreidt de gemeente informatie over regelingen onder de lokale organisaties. In 2012 heeft 69% van de potentiële doelgroep gebruik gemaakt van één of meer van de gemeentelijke regelingen. We realiseren daarmee al een verdienstelijk bereik.

Convenanten

Er zijn gemeenten die convenanten met schuldeisers hebben afgesloten.

Woerden heeft niet de omvang om zelf convenanten te sluiten met schuldeisers zoals telecomaanbieders. We zijn wel als zelfstandige uitvoerder van schuldhulpverlening 'aangehaakt' bij het convenant van de NVVK met het CJIB en het convenant met alle energiebedrijven die niet afsluiten in de winter als iemand met betalingsachterstanden gebruik maakt van schuldhulpverlening.

Meldpunt

In Roermondse project bleek dat er maar weinig anoniem wordt gemeld. Een "anoniem meldpunt" lijkt daarom niet de oplossing. Beter lijkt het om de belangrijkste potentiële melders (instellingen en organisaties) een centraal punt te bieden waar mensen met betalingsachterstanden kunnen worden gemeld.

Een centraal meldpunt zou wel passend zijn bij de rol van WoerdenWijzer waar een sociaal makelaar in actie kan komen als duidelijk is dat er over één gezin meerdere meldingen binnenkomen. Bij het verwerken van en acteren op dergelijke meldingen is bescherming van de privacy echter een heikel punt.

Mogelijkheden voor preventie

Wat kan Woerden doen om haar preventieactiviteiten uit te breiden. Hier is op beleidsniveau over nagedacht. Wat betreft preventie zijn er drie groepen huishoudens te onderscheiden:

- A) Huishoudens die nog geen schulden hebben, maar wel het risico daarop lopen.
- B) Huishoudens die wel schulden hebben, maar nog geen schuldenproblematiek; of te wel, schulden worden nog afgelost.
- C) Huishoudens met schulproblemen, waarbij voorop staat dat de problemen blijvend worden opgelost; of te wel, dat na beëindiging van een schuldhulptraject geen terugval plaatsvindt.

Voor elke groep kun je materiële en immateriële maatregelen bedenken. Hierna volgt een opsomming van mogelijk maatregelen, ideeën die op beleidsniveau tot stand gekomen zijn.

Preventie en vroege signalering van schuldproblemen

Groep A:

1. Er kan een actieplan opgesteld worden voor de doelgroep: sterke terugval in inkomen. Denk hierbij aan gerichte voorlichting door UWV (mensen raken werkloos), gemeente (bij Wwb aanvraag), gemeente (bij scheiding), gemeente (bij meerderjarig worden jongste kind).
2. Nadrukkelijk algemeen communiceren dat de mogelijkheid bestaat om hulp in te roepen van instanties of de gemeente Woerden in de vorm van adviesgesprekken. Dus lang voordat er sprake is van een schuldhulpverleningstraject.
3. Kinderen uit huishoudens waarbij ouders niet in staat zijn zelfstandig de thuisadministratie te voeren gericht benaderen voor een cursus, bijvoorbeeld de cursus Geldkoffer van het Nibud..
4. Aanpassen van wijze van communiceren bij primaire preventie (financiële fitheid bevorderen). Het echt bereiken van de mensen om wie het gaat vraagt de juiste vorm van communicatie. We hebben eerder gemerkt dat dit moeilijk is. Die ervaring is dan wel gebaseerd op een bepaalde aanpak die te omschrijven valt als het uitdragen van een boodschap. We constateerden teleurgesteld dat die boodschap vaak niet aankwam: "Men wil niet luisteren". Maar communicatie is niet alleen het zenden, maar ook het ontvangen van boodschappen. Een oplossing voor het effectiever bereiken van mensen met dreigende problemen ligt misschien niet in het zenden van meer of andere boodschappen, maar in beter leren luisteren (andere gesprekstechniek) en waarnemen. Want het zou best eens zo kunnen zijn dat de mensen die niet ontvankelijk zijn voor de boodschap van de schuldhulpverlener, wel vragen of zorgen hebben. Om die boven tafel te krijgen, is natuurlijk ook een goede relatie nodig. En misschien is de schuldhulpverlener ook niet de juiste persoon daarvoor.

Groep B:

5. Werkgevers benaderen om hen te informeren over alle mogelijkheden, zodat zij hun medewerkers – die in Woerden woonachtig zijn en waar loonbeslag op is gelegd – hierover kunnen informeren.
6. Een vorm van 'convenanten' afsluiten met lokale schuldeisers. Denk hierbij aan GroenWest en de VGZ i.h.k.v. de collectieve zorgverzekering voor minima. Convenanten kunnen verschillen wat betreft de inzet van de schuldeiser zelf voor het tot stand komen van een hulptraject: het is mogelijk om verschillende afspraken met verschillende melders maken:
 - een instantie bemerkt betalingsproblemen bij een inwoner, gaat er zelf op af, maakt afspraken en verwijst door voor verdere hulp (Welzijn Woerden of bureau SHV) met meer of minder drang/dwang;
 - een instantie bemerkt betalingsproblemen en informeert de inwoner actief over de mogelijkheden om hulp te zoeken;
 - een instantie meldt een signaal over een inwoner en hulpverleners gaan er op af.Bij de eerste 2 opties verandert er niet veel voor de werkwijze binnen de gemeente. Bij de laatste optie is er sprake van een meldpunt.
7. Invoeren van een centraal meldpunt: te denken valt aan WoerdenWijzer.
8. Aanbod kwantitatief uitbreiden.

Groep C:

9. Meer mensen van de potentiële doelgroep maken gebruik van gemeentelijke regelingen. Maar hoe realiseren we dit?
10. Inzetten belastingadviseur om via fiscale regelingen voor huishoudens in de schuldhulpverlening belastingteruggave te regelen.

Deze losse ideeën moeten vertaald worden naar een beleidsplan waarbij een integrale aanpak het uitgangspunt is.

Preventie en vroege signalering van schuldproblemen

Samenvattend

Er zijn in Woerden verschillende organisatie actief die samen een goed aanbod bieden voor inwoners met financiële problemen. Die organisaties verwijzen inwoners ook naar elkaar door en bespreken zorgelijke situaties in het casuoverleg zorg en overlast. Maar we hebben het dan wel over secundaire preventie: het signaleren van schuldproblemen en het doorleiden naar de juiste hulp, zo nodig professionele schuldhulpverlening.

Waar we echt nog wat kunnen winnen is de primaire preventie oftewel 'echt vroeg' signaleren. Het voorkomen dat schulden ontstaan, het bevorderen dat mensen een gezond huishoudboekje houden, dat mensen financieel fit zijn. We willen een andere richting in preventie en vroegsignalering beproeven en zien daarbij een prominente rol voor de ketenpartners die al in contact staan met de inwoners die we willen bereiken. Wat we willen bereiken is dat de medewerkers, vrijwilligers of professionals, die in contact staan met inwoners in staat zijn om effectief te communiceren met het oog op enerzijds het waarnemen van signalen van (dreigende) financiële problemen en anderzijds het onderkennen van de ingangen om dit onderwerp aan te snijden. Te denken valt aan het trainen van die medewerkers. Om te beginnen is hiervoor *commitment* van die ketenpartners nodig.

Hoe verder en input van de raad

Deze notitie en de presentatie die mevrouw Jungmann, expert op het gebied van schuldenproblematiek, op 19 september zal geven, geven de raad inzicht in dit beleidsveld en de ideeën die momenteel hiervoor bij gemeente Woerden worden ontwikkeld. Voor deze avond zullen ook mensen uit het maatschappelijk middenveld worden uitgenodigd. Uiteindelijk moet er een integrale beleidsnotitie komen ten aanzien van de preventie van schuldenproblematiek.

Tijdens de informatiebijeenkomst van 19 september wordt de raad en de ketenpartners gevraagd om hier over mee te denken en te discussiëren. Niet alleen over de te treffen maatregelen, maar ook hoever iedereen hierin wil, kan en mag gaan. Van deze input zal gebruik worden gemaakt bij het opstellen van de integrale beleidsnotitie.

Deze notitie en de uitvoering er van is nodig. De economische crisis houdt aan, banen verdwijnen, uitkeringen zijn de laatste jaren versoberd en aanvullende inkomensvoorzieningen worden in ieder geval landelijk verlaagd (de diverse toeslagen). De groep huishoudens die in de problemen kan komen, groeit nog steeds. Het is de wettelijke taak van de gemeente om hier - met haar maatschappelijke partners - actie op te ondernemen.